

**Wyrok z dnia 8 stycznia 1997 r.
II UKN 39/96**

Odzyskanie przez wnioskodawcę prawa własności gospodarstwa rolnego i ponowne przekazanie go umową dzierżawy na okres 10 lat nie powoduje utraty prawa do świadczenia zbiegowego, nabytego na podstawie przepisów ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych i członków ich rodzin (Dz. U. Nr 40, poz. 268), w warunkach gdy wnioskodawca nie podjął na własny rachunek prowadzenie gospodarstwa rolnego.

Przewodniczący SSN: Stefania Szymańska, Sędziowie SN: Jerzy Kuźniar, Maria Mańkowska (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 8 stycznia 1997 r. sprawy z wniosku Edwarda L. przeciwko Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego-Oddziałowi Regionalnemu w B. o zbieg świadczeń, na skutek kasacji pozwanego od wyroku Sądu Apelacyjnego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku z dnia 12 września 1996 r. [...]

o d d a l i ł kasację.

U z a s a d n i e n i e

Wnioskodawca Edward L. odwołał się od decyzji Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego-Oddziału Regionalnego w B. z dnia 4 września 1995 r., którą odmówiono mu prawa do świadczenia zbiegowego od dnia 1 września 1995 r. Organ rentowy ustalił, że na mocy wyroku Sądu Wojewódzkiego w Białymstoku z dnia 18 lipca 1994 r. [...] wnioskodawca stał się ponownie właścicielem gospodarstwa rolnego, które następnie wydzierżawił w listopadzie 1994 r. na okres 10 lat. W związku z tym organ rentowy uznał, że wnioskodawca utracił prawo do renty rolniczej na podstawie art. 28 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników i tym samym do świadczenia zbiegowego.

W odwołaniu od tej decyzji wnioskodawca podniósł, iż stał się ponownie właścicielem gospodarstwa rolnego od 14 września 1994 r., jednakże do czasu jego wydzierżawienia w listopadzie 1994 r. nie prowadził działalności gospodarczej.

Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku wyrokiem z dnia 17 maja 1996 r. zmienił zaskarżoną decyzję i ustalił, że wnioskodawca Edward L. jest uprawniony do zbiegu świadczeń od dnia 1 września 1995 r. Sąd wskazał bezsporne fakty w sprawie, że Edward L. pobierał od dnia 18 kwietnia 1961 r. rentę inwalidzką wojskową i przekazał swojemu synowi Ryszardowi L. gospodarstwo rolne aktem notarialnym z dnia 10 listopada 1987 r. Z tego względu wnioskodawca nabył w 1987 r. prawo do świadczenia zbiegowego, tj. renty inwalidzkiej wojskowej z emeryturą rolną z tytułu przekazania gospodarstwa rolnego w oparciu o przepisy ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych i członków ich

rodzin.

Wyrokiem z dnia 18 lipca 1994 r. [...] Sąd Wojewódzki w Białymstoku rozwiązał umowę o przekazanie gospodarstwa rolnego przez małżonków L. na rzecz Ryszarda L., zawartą w dniu 10 listopada 1987 r. Wyrok ten uprawomocnił się w dniu 13 września 1994 r.

W dniu 21 listopada 1994 r. wnioskodawca zawarł umowę dzierżawy przedmiotowego gospodarstwa z Grzegorzem L. na okres 10 lat.

Sąd Wojewódzki-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych uznał, że Edward L. istotnie stał się ponownie właścicielem gospodarstwa rolnego w dniu 13 września 1994 r., jednakże z uwagi na szczególną porę roku: wrzesień, październik i listopad - przedmiotowym gospodarstwem rolnym władał nadal Ryszard L., który uprawiał je, zbierając plony. Ta ostatnia okoliczność nie mogła zatem spowodować utraty prawa do świadczenia zbiegowego, skoro Edward L. nie rozpoczął prowadzenia działalności rolniczej na własny rachunek.

Sąd Wojewódzki powołał również art. 28 ust. 9 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, według którego w przypadku podjęcia działalności rolniczej na gruncie odzyskanym w wyniku rozwiązania umowy, wypłata nie ulega zawieszeniu przez okres 1 roku.

Rewizję od powyższego wyroku złożył organ rentowy zarzucając naruszenie prawa materialnego, a w szczególności art. 107 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. w związku z art. 35 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. oraz sprzeczność istotnych ustaleń Sądu z treścią zebranego w sprawie materiału przez przyjęcie, że Edward L. nie był właścicielem gospodarstwa rolnego od dnia 13 września 1994 r.

Sąd Apelacyjny-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 12 września 1996 r. [...] oddalił rewizję, uznając, że zaskarżony wyrok nie narusza prawa materialnego i Sąd I instancji nie dopuścił się sprzeczności istotnych ustaleń z treścią zebranego materiału w sprawie. Sąd Apelacyjny podzielił stanowisko Sądu Wojewódzkiego, że wnioskodawca nabył prawo do świadczenia zbiegowego na podstawie przepisów ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. i wówczas został spełniony warunek przekazania gospodarstwa rolnego. Prawomocne rozwiązanie umowy o przekazaniu tego gospodarstwa w dniu 13 września 1994 r. spowodowało, że Edward L. stał się ponownie właścicielem gospodarstwa rolnego, jednakże działalności rolniczej nie prowadził i niezwłocznie przekazał to gospodarstwo umową dzierżawy na okres 10 lat.

Powyższy wyrok zaskarżył kasacją organ rentowy zarzucając naruszenie prawa materialnego przez niewłaściwe zastosowanie art. 28 ust. 9 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, błędną wykładnię art. 107 tej ustawy oraz art. 8 ust. 3 ustawy z 24 lutego 1990 r. o niektórych warunkach funkcjonowania ubezpieczenia społecznego rolników indywidualnych i członków ich rodzin przez przyjęcie, iż warunek przekazania gospodarstwa rolnego jest spełniony, również w przypadku gdy prawo własności gospodarstwa rolnego odzyskał uprzedni właściciel tego gospodarstwa i następnie przekazał to gospodarstwo w 1994 r.

Wskazując na powyższą podstawę organ rentowy wnosił o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania, bądź o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpatrzenia Sądowi Apelacyjnemu w Białymstoku lub Sądowi Wojewódzkiemu w Białymstoku.

Zdaniem kasacji - Sądy obu instancji błędnie powołały się na art. 28 ust. 9 us-

tawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, w myśl którego, w przypadku podjęcia działalności rolniczej na gruncie odzyskanym w wyniku rozwiązania umowy, wypłata nie ulega zawieszeniu przez okres jednego roku, bowiem zgodnie z art. 107 tej ustawy, sprawy zbiegu prawa do świadczenia z ubezpieczenia społecznego rolników indywidualnych i członków ich rodzin z prawem do emerytury lub renty z innego ubezpieczenia społecznego, powinny być rozpatrywane na podstawie przepisów dotychczasowych, tj. ustawy z 14 grudnia 1982 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych i członków ich rodzin.

Natomiast zgodnie z art. 8 ust. 3 ustawy z dnia 24 lutego 1990 r. o niektórych warunkach funkcjonowania ubezpieczenia społecznego rolników indywidualnych i członków ich rodzin w 1990 r., należało w terminie do 31 grudnia 1990 r. przekazać gospodarstwo rolne w celu zachowania uprawnień określonych w art. 4 ust. 2 ustawy z dnia 24 lutego 1989 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych i członków ich rodzin oraz o zmianie ustawy o podatku rolnym (Dz. U. Nr 10, poz. 53), to znaczy uprawnień do świadczenia zbiegowego. Skoro więc emeryt lub rencista przejął własność po 31 grudnia 1990 r. całego wcześniej przekazanego gospodarstwa rolnego, to w ten sposób utracił prawo do zbiegu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W myśl art. 15 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych i członków ich rodzin (Dz. U. Nr 40, poz. 268 ze zm.), obowiązującej do dnia 1 stycznia 1991 r., jednym z warunków przyznania rolnikowi emerytury lub renty było nieodpłatne przekazanie gospodarstwa rolnego następcy lub Państwu. Zgodnie z art. 35 tej ustawy rolnikowi, który uzyskał prawo do emerytury lub renty i jednocześnie miał prawo do innego świadczenia przysługiwało tzw. świadczenie zbiegowe. Było to uzasadnione tym, że rolnik przekazywał swą własność pozbywając się dochodów osiągniętych z prowadzonego gospodarstwa rolnego i nie mógł być pozbawiony prawa do świadczenia innego obok rolniczego. Kontynuacją takiego uregulowania był przepis art. 4 ust. 2 ustawy z dnia 24 lutego 1989 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników indywidualnych i członków ich rodzin oraz o zmianie ustawy o podatku rolnym (Dz. U. Nr 10, poz. 53, zm. Dz. U. z 1990 r., Nr 14, poz. 90), który zachował prawo do pobierania obydwu świadczeń w zbiegu na zasadach dotychczasowych, o ile rolnik przekazał gospodarstwo do dnia 31 grudnia 1990 r. Tak samo art. 107 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (jednolity tekst: Dz. U. z 1993 r., Nr 71, poz. 342 ze zm.) stanowi, że do zbiegu świadczeń stosuje się przepisy dotychczasowe.

Oba ostatnio wymienione przepisy uznać należy za szczególne, ponieważ ustawa z dnia 24 lutego 1989 r. wprowadziła zasadę jednego świadczenia, bez możliwości ich łączenia.

Kasacja byłaby zatem uzasadniona, gdyby wnioskodawca Edward L. odzyskując prawo własności gospodarstwa rolnego w dniu 13 września 1994 r., stał się równocześnie rolnikiem w rozumieniu art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r., tzn. prowadził na własny rachunek działalność rolniczą. Przez działalność rolniczą (ust. 3 tego przepisu) rozumie się działalność w zakresie produkcji roślinnej lub zwierzęcej, w tym produkcji ogrodniczej, sadowniczej, pszczelarskiej, rybnej i leśnej.

Tymczasem wnioskodawca, pomimo wyroku Sądu Wojewódzkiego o rozwiązaniu umowy o przekazaniu tego gospodarstwa, który uprawomocnił się w dniu 13 września 1994 r., nie mógł podjąć działalności rolniczej w okresie do 21 listopada 1994 r., tj. do daty umowy dzierżawy tego gospodarstwa na okres 10 lat, ponieważ gospodarstwem tym nadal władał Ryszard L., zbierając roczne plony. Ma rację Sąd Apelacyjny, że szczególna pora roku: druga połowa września i dwa miesiące jesienne uniemożliwiały wnioskodawcy rozpoczęcie prowadzenia działalności rolniczej na własny rachunek, co powodowałoby utratę prawa do świadczenia zbiegowego w myśl art. 28 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników.

W szczególnych okolicznościach przedmiotowej sprawy przyjąć należało, zgodnie z ustaleniami i stanowiskiem Sądów obu instancji, że świadczeniobiorca, który nie podjął działalności rolniczej, nie traci z mocy tego przepisu prawa do świadczenia zbiegowego, nabytego na podstawie przepisów ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. Takie też stanowisko zajął przedstawiciel organu rentowego na rozprawie przed Sądem Najwyższym wnosząc o oddalenie kasacji.

Sąd Najwyższy podziela jedynie zarzut kasacyjny, że w sprawie nie ma zastosowania art. 28 ust. 9 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, bowiem wnioskodawca nie podjął działalności gospodarczej. Nie ma to jednak znaczenia dla ogólnej oceny niezasadności kasacji, bowiem zaskarżony wyrok mimo tego błędu w uzasadnieniu, odpowiada prawu. Odzyskanie przez wnioskodawcę prawa własności gospodarstwa rolnego od dnia 13 września 1994 r. i ponowne przekazanie go umową dzierżawy na okres 10 lat w listopadzie 1994 r. nie powodowało utraty jego prawa do świadczenia zbiegowego nabytego na podstawie przepisów ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r., w warunkach gdy wnioskodawca nie podjął na własny rachunek prowadzenia gospodarstwa rolnego.

Z tych też względów i na podstawie art. 393¹² KPC Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.

=====